

Võitlus elektri eest

Talvekütkest vabanenud Pungerja jõe veed veeresid kärestikes vahutades Peipsi järve poole. Jõe kõrgele, männimetsaga kaetud kaldale tulid kaks meest — Tudulinna põllumajandusühistu esimees, väikekohapidaja sm. Tamm Lemmaku külast ja Nõukogude Armeest demobiliseeritud sm. Elevant. Nad vaatlesid teraselt kõrgeid kaldaid, hindasid vetevoo langemise kiirust.

«Kui palju energiat peitub all kärestikus! Siia rajame hüdroelektrijaama», lausus sm. Tamm oma kaaslastele.

«Kõrgemale nendest põlistest mäandist kerkib jõujaama valge torn, elektriliinid viivad voolu meie valla asutustesse, tööstustesse ja taludesse. Ohjeldame Pungerja veed, sest meiega on kogu valla edumeelne ja edasipüüdlik talurahvas ning ühenduses peitub jõud», vastas sm. Elevant kindlana suure töö edus.

* * *

Kodanlisel ajal, enam kui kahekümne aastal kestel hellitas vaevalt mõni Tudulinna valla talunik lootust, et siin, keskustest eemalasuvus nurgas, keset põlismetsi süttivad kunagi elektrituled. Pimedatel sügis- ja talveõhtutel tahmasid taludes petrooleumilambid, petrooleum ja aur käivitasid viljapekumasinaid, tuulejõul pöörlesid veskikivid. Leidus inimesi, nagu Tudulinna jaoskonnaarst ja haigla juhataja dr. Kerge, kes juba tollalgi kaalutlesid veejõu kasutamist, kuid selleks puudusid vähemadki materiaalsed võimalused.

Nõukogude võim lõi pöörde küla ellu. Seal, kus ei piisanud üksikinimese jõust ja nõust, astus tegevusse kollektiiv. 1946. aastal asutati Tudulinna põllumajandusühistu, millega liitus enam kui 100 talunikku. Ühistu esmärgiks on seista valvel talurahva hu-

vide eest, aidata neil paremini korraldada oma elujärge ja arendada põllumajandust. Seetõttu oli loomulik, et noor põllumajandusühistu seadis üheks oma esimeseks eesmärgiks hüdroelektrijaama püstitamise. Elektrisektiooni juhatajaks valiti armeest äsja koju saabunud sm. Elevant, elektri propageerimise ülesanne pandi dr. Kergele. Hüdroelektrijaama ehitusprojekti koostas noor insener E. Laansalu. Nõukogude valitsus toetas ehitajaid materiaalselt, põllumajandus-panga kaudu avati krediit 75% ulatuses ehituse hinnast. Ettevalmistused suureks tööks olid tehtud. Põllumajandusühistu pöördus üleskutsega Tudulinna valla elanikkonna poole lüüa kaasa hüdroelektrijaama ehitusele, ühistööga kiirendada projekti elluviimist. Ühistu üleskutse leidis vastukaja.

* * *

25. juunil 1947. aastal tulid kohale hüdroelektrijaama esimesed ehitajad, Mõisaküla talunikud eesotsas külavolinik Johannes Pikmaaga. Jõujaam asub Mõisaküla territooriumil, seepärast pidasidki selle küla talunikud oma aukohustuseks olla esimestena ehituskohal. Uusmaasaaja Jüri Juht, koolinoor Virve Aasjõe, väikekohapidaja Paul Talujõe ja teised Mõisaküla talunikud tegid esimese kolme päeva jooksul suure töö — rajati 3 km pikkune juurdepääsutee ehitusplatsile. Ehitati truubid, raiuti võsa — valmis tee, mida mööda võis kohale toimetada ehitusmaterjale. Kohe algaski valamistöödeks vajaliku kruusa vedu, millest võttis osa 50 hobuveokit.

Juulis jõudis järg mullatöödeni, asuti turbiinikastide ja kanali kaevamisele. Mullatöödele ilmusid esimestena Kesavälja küla talunikud eesotsas külavolinik Otto Palmiga ning tegid esimesel päeval 40 m³ mulla-

töid. Kesavälja küla talunikud andsid elektrijaama ehitustööle 50 tööpäeva. Uusmaasaaja Alfred Maasik töötas 7 päeva, noorematest ei jäänud maha 60-aastane keskmiktalunik Albert Vaas.

«Ühisel jõul ja nõul töötades on meil peagi elekter majas», ütles ta ning viibis ehitusel pidevalt 5 päeva.

Hüdroelektrijaama ehitustöödele ruttasid Pärniku, Sahargu ja paljude teiste külade talunikud. Autodega saabus inimesi kauge-malt, Oonurme külanõukogust.

Tudulinna haigla kollektiiv esitas sotsialistliku võistluse väljakutse valla täitevkomitee töötajatele, võttes kohustuseks teha iga meestöötaja kohta 4 m³ ja naistöötaja kohta 2 m³ mullatöid. Endale võetud kohustuse on haigla töötajad täitnud ja ületanud, olles teinud ligi 50 m³ mullatöid. Tublilt töötab ka kohaliku savitööstuse 10-liikmeline kollektiiv, kelle arvel 30 m³ mullatöid.

Võrumaa Leevaku valla noorte eeskujul lõövad Tudulinna valla kommunistlikud noored elektrijaama ehitusel aktiivselt kaasa. Nad andsid lubaduse töötada vähemalt 6 päeva. Oma lubaduse on täitnud algorganisatsioon sekretär Mira'da Valgepea, kommunistlikud noored Aksel Sirel, Linda Sirel ja teised. Kommunistlik noor Maret Mölder on töötanud juba 7 päeva.

Päevast päeva, varahommikust hilisõhtuni käib vilgas töö jõe mõlemal kaldal. Mulla äraveoks on ehitatud väliraudtee, vagonetid kiirendavad tööd.

Heinatöö ja viljakoristuse vaheajal töötas hüdroelektrijaama ehitusel iga päev 50—70 inimest. Nüüdki, keset kiiret viljakoristust, leiavad kümned talunikud aega ühistööks ning ehitustegevus jõujaama juures ei lakka päevakski.

Tudulinna hüdroelektrijaama ehitustööst on senini osa võtnud üle 250 taluniku ning asutuste ja ettevõtete töötajat, kelle poolt on teostatud 600 m³ mullatöid.

Mullatööde jõudne areng võimaldab teha ettevalmistusi tammi ja turbiinikastide valamiseks. Kohale on toimetatud betoonisega-

mismasin ning valamiseiga tehakse algust juba lähemal ajal. Aegsasti varus põllumajandusühistu ka vajalikku liiniehitusmaterjali: 4 tonni raud- ja 1,5 tonni vasktraati. Materjalide hankimisel ja kohaleveol abistab jõujaama ehitajaid Tudulinna valla šeff — Kohtla-Järve õitööstus. Šefilt sai ühistu 6 tonni rauda taladeks ja armatuurideks. Õitööstuse veomasinad vedasid ehitusplatsile kruusa ning toimetasid Tallinnast kohale materjale. Ka Tudulinna kooperativ annab oma veomasina ehitajate kasutada. Leidub siiski asutusi, kes ei taha kaasa aidata tudulinlaste pingsele tööle. Senini näiteks pole saadud asuda metsa ülestöötamisele elektripostide jaoks, sest Iisaku metskond ei eralda sobivat metsa, valikraie tegemiseks, kuigi metskonnas on selleks võimalusi. Formalistliku suhtumise likvideerimine jõujaama ehitustarvete rahuldamisel lubaks lähendada jõujaama käikulaskmise tundi.

* * *

Projekti kohaselt ehitatakse Pungerja jõele 100 kW-lise võimsusega hüdroelektrijaam. Kahele, 65-hobujõulisele turbiinile langeb vesi 7 m kõrgusest tammit. Mida võimaldab hüdroelektrijaama käikulaskmine? Jõujaama energiasst piisab kogu Tudulinna valla — 450 talumajapidamise, asutuste ja tööstuste elektrifitseerimiseks elektrienergiat saab osaliselt ka naabruses asuv Iisaku vald. Rajatakse 30 km kõrgepinge- ja 100 km madalpingeliini.

Käesoleval aastal astub tegevusse 2 alajaama piirkonda. Elektrivalgustuse saab valla keskus, Tudulinna küla ning Mõisaküla, Sahargu, Kesavälja, Metsküla, Pärniku ja Pikati küla, kokku 70 majapidamist, milleks ehitatakse 3,5 km kõrgepinge- ja üle 30 km madalpingeliini.

Hüdroelektrijaama ehitajad andsid lubaduse jõujaam käiku lasta Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäevaks. Rahvatöös peituv jõud on tagatiseks, et Tudulinna «Dneprogressi» — Pungerja hüdroelektrijaama riviisse astumine langeb ühte suure pidupäevaga.

V. Jaanus.